

Tutkimuslauseita ja katsauksia

REGIONALISMI JA POLITIIKAN TEORIA

Kari Sulevo

Harva valtio on homogeeninen kokonaisuus. Erilaiset kielelliset ja kansalliset ongelmat sekä alueelliset pyrkimykset ovat jokapäiväistä todellisuutta lähes jokaisen maan kohdalla. Erityisesti niitä on esiintynyt — ja niihin on kiinnitetty huomiota — viime vuosien aikana Länsi-Euroopassa. Ongelman painokkuutta osoittaa EEC:n ja EFTA:n viimeaikainen kiinnostus asiaa kohtaan. Tietenkin kysymys on koko ajan ollut lähes ikivanhasta ongelmasta. Euroopan värikkään historian ansiosta ovat kansallisuus- ja kielikysymykset olleet jatkuvasti esillä. Toisaalta etenkin taloudellisen tasa-arvottomuuden pohjalta lähtevät alueelliset vaatimukset ovat tuoneet uuden lisän kyseiseen ongelma-alueeseen. Uudessa tilanteessa sen tieteellinen analyysi onkin paikallaan.

Tässä lyhyessä esityksessä puhutaan regionalismista Länsi-Euroopassa. *Gordon Smithin* tapaan regionalismilla tarkoitetaan tällöin valtion sisäisiä alueellisia pyrkimyksiä, jotka tähtäävät toisaalta mahdollisimman suureen alueelliseen autonomiaan ja toisaalta hallinnon keskittämisen mahdollisimman suureen purkamiseen.¹ Regionalismi-käsitteeseen kytkeytyvät myös alueelliset, sosiaaliset ja taloudelliset tasa-arvoisuusvaatimukset.

Analyysin tarkoituksena ei ole eri valtioissa ilmenevien alueellisten pyrkimysten laaja kuvaus. Tutkimusongelmaksi asetetaan pikemminkin sen seikan selittäminen, miksi ilmiänsuultaan varsin erilaiset valtioiden sisäiset vaatimukset ovat tulleet lähes yhtäaikaaisesti esille läntisessä Euroopassa. Voimmeko olemassa olevasta yhteiskuntatieteellisestä teoriasta löytää selittäjiä regionalistisille pyrkimyksille? Käytettäväksi tulevat tällöin kansainväliseen moniarvoisuuteen, alueelliseen tasa-arvottomuuteen ja arvojen muutoksiin liittyvät teorit. Regionalismi nähdään näin ollen nimenomaan poliittisena ilmiönä, ja selitystä sille haetaan juuri politiikan teoriasta.

Tarkasteltavat maat ovat Englanti, Espanja, Italia, Portugali ja Ranska. Tietenkin myös lukuisissa muissa läntisen Euroopan valtioissa esiintyy regionalistisia pyrkimyksiä. Kuitenkin sellaiset ovat — ainakin kirjoittajan käsityksen mukaan — olleet erityisesti esillä mainittujen valtioiden kohdalla. Analyysiin tulevat alueet ovat tällöin Skotlanti ja Wales Englannin kohdalla (Pohjois-Irlannin kysymys on kompleksisuutensa vuoksi jätetty tarkastelun ulkopuolelle), Baskimaa, Katalonia ja Andalusia Espanjassa, Italian eteläinen osa, Mezzogiorno, niinikään Portugalin eteläosa, Alentejo, sekä Bretagne ja Korsika Ranskasta. Alueita ei siis kuitenkaan tarkastella paljoakaan pelkkää mai-

nintaa pitemmälle. Tehtäväksi tulee vain regionalististen pyrkimysten lyhyt muodon ja sisällön kuvaus. Tarkoituksena on tällöin tyytyä antamaan vähin mahdollinen perusta aiheen teoreettiselle tarkastelulle. Kuvaus suoritetaan myös hyvin tietoisena siitä, että asianomaisissa maissa esiintyy myös muita, analyysin ulkopuolelle jääviä alueellisia pyrkimyksiä.

Tutkimusote on vertaileva: tutkittavat yksiköt luokitellaan typologisointia varten niitä yhdistävien ja erottavien piirteiden mukaisesti.² Mainitun työväiheen jäädessä kuitenkin varsin yksinkertaiselle tasolle on pääpaino ehdottomasti ilmiöiden synnyn teoreettisessa selittämisessä. Tutkittavan alueen heterogeenisyydestä johtuen on varsinaisten hypoteesien asettamisesta kuitenkin luovuttu. Tutkimusaineisto koostuu pääosin aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta. Joiltakin osin ei sitä kuitenkaan ole ollut saatavissa, ja tällöin on jouduttu turvautumaan pääasiassa sanoma- ja aikakauslehtien artikkeleihin.

Regionalismin monet muodot

Englannin³ kansallisen ja valtiollisen kehityksen perusteella on luonnollista, että maassa esiintyy alueellisia pyrkimyksiä. Luonteeltaan ne ovat sekä kansallisia että alueellisen taloudellisen tasa-arvoisuuden vaatimuksia esittäviä.⁴ Mikäli Pohjois-Irlantia ei oteta huomioon, on poliittista merkitystä ollut lähinnä skottien kansallispuolueella ja Walesin kansallisella Plaid Cymru-puolueella, vaikkakaan ne eivät toki edusta kyseisten alueiden ainoita kansallisia liikkeitä. Puolueet ovat verraten pieninä ryhmittyminä edustettuina brittiparlamentissa, mutta eräänlaisen vaa'ankieliasemansa takia niillä on ollut jonkinlaista poliittista merkitystä.⁵ Eräänlaisesta regionalismin taantumastakin voidaan Englannin kohdalla puhua. Vuonna 1979 pidetyssä kansanäänestyksessä sekä Skotlannin että Walesin asukkaat hylkäsivät lakiehdotuksen alueellisista parlamenteista. Taustalla lienee ollut paljolti lisääntyvän byrokratian pelko.

Samasta syystä kuin Englannin kohdalla ovat alueelliset ongelmat ymmärrettäviä Espanjassa. Hiukan kärjistäen voitaisiin sanoa, että loppujen lopuksi vain maan keskiosa, Vanha ja Uusi Kastilia, edustaa todellista espanjalaisuutta. Kaikki maan reuna-alueet aiheuttavat enemmän tai vähemmän kansallisia tai alueellisia erityispulmia. Viimeksi mainitussa joukossa ovat etualalla Baskimaa, Katalonia ja Andalusia, joista kaksi ensin mainittua ovat jo ehtineet saada autonomisen aseman Espanjan valtion sisällä.⁶ Mainittujen alueiden vaatimukset ovat olleet sekä kansallisia että taloudellisia. Baskimaa ja Katalonia ovat katsoleet hyödyttäneensä kohtuuttomasti muuta Espanjaa, köyhä Andalusia taas on vaatinut alueellisen tasa-arvoisuuden toteuttamista. Kaikki kolme aluetta ovat useiden alueellisten puolueiden voimin edustettuina Espanjan parlamentissa, Cortesissa. Tärkeimmät alueelliset puolueet ovat Baskien kansallispuolue (PNV), Katalonian demokraattinen liitto (PDC) sekä Andalusian sosialistipuolue (PSA).⁷ Vaikka puolueiden yhteenlaskettukin edustajamäärä on pieni, on niillä ollut tiettyä poliittista merkitystä samanlaisen vaa'ankieliaseman

takia kuin mikä brittiläisillä kansallispuolueillakin on. Pahamaineinen baskilainen terroristijärjestö ETA on tietysti kokonaan luku sinänsä.

Italiassa alueellisia ongelmia aiheuttavat taloudelliset sekä jossakin määrin myös kielellis-kansalliset (Etelä-Tirolin saksalaisväestö) tekijät. Tässä esityksessä keskitytään vain edellisiin, jolloin ylivoimaisesti keskeisimpänä tulee esille niin kutsuttu Mezzogiornon ongelma. Italian eteläosa, Mezzogiorno, on maan keski- ja pohjoisosaan verrattuna huomattavasti taloudellisesti alikehitynyt. Kyseistä, viime aikoina yhä kärjistynyttä ristiriitatilannetta, voidaan pitää jopa Italian talouden vaikeimpana rakenneongelmana.⁸ Tosin valtiovalta tiedosti tämän ongelman jo verraten varhaisessa vaiheessa, sillä jo vuonna 1951 perustettiin niin kutsuttu Cassa per il Mezzogiorno, jonka instituution avulla oli lähinnä erilaisin rahoituskeinoin tarkoitus ratkaista kyseisen alueen vaikeudet. Onnistumista mainitussa tehtävässä on kuitenkin syytä epäillä, sillä tasa-arvottomuuden tiedostaminen on johtanut yhä kasvavaan sosiaaliseen ja poliittiseen levottomuuteen, jopa väkivaltaisiin toimiin etelässä.⁹ On esitetty epäilyksiä, joiden mukaan on epätodennäköistä, että Italian valtiovalta pysyisi nykyisiin hallituskoalitioihin perustuen ratkaisemaan kyseisiä vaikeita taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia.¹⁰ Vartenotettavia alueellisia puolueita ei Mezzogiornon alueelle ole syntynyt. Kuitenkin on mainittava, että kyseinen osa maasta on perinteellisesti kommunistisen puolueen voimakasta tukialuetta.

Portugalilla ei juuri ole kansallisia eikä kielellisiä sisäisiä ongelmia. Alueelliset vastakohtaisuudet maassa ovat kuitenkin melkoiset, ja tilanne on tässä suhteessa hyvin samankaltainen kuin Italiassa. Portugalin eteläisin osa, Alentejon alue, eroaa monessa suhteessa maan muista osista.¹¹ Suurin erottava tekijä on Alentejon elinkeinorakenne. Ennen vuoden 1974 vallankumousta Portugalin eteläisintä osaa hallitsivat pääasiassa suurtilanomistajat, joiden palveluksessa oli suuri joukko tilatonta maatyöläisväestöä. Vallankumouksen myötä maaton väestönosa — vasemmistohallitusten myötävaikutuksella — suuressa määrin maasta paenneiden entisten isäntiensä tiloja haltuunsa. Näin syntyneistä tiloista muodostettiin osuustoiminnallisia yksikköjä.

Oikeistolaisuuden voimistuessa jälleen Portugalissa alkoivat entiset omistajat vaatia alueitaan takaisin. Maan viimeaikaiset, nopeasti toisiaan seuraavat hallitukset ovatkin tällöin joutuneet kiusallisen ongelman eteen, johon ainakaan toistaiseksi ei ole löytynyt kaikkia tyydyttävää ratkaisua. Samalla on huomio kiintynyt tilanteen pakottamana Alentejon alueen erityiskysymyksiin yleensäkin. Taloudelliset ja sosiaaliset vaatimukset — myös väkivaltaisuudet — ovat kyseisellä seudulla olleet jopa voimakkaampia kuin Italian Mezzogiornossa. Alueellisia eroja ovat vielä olleet lisäämässä Portugalin vuoden 1979 sekä valtiolliset että kunnalliset vaalit. Näiden perusteella juuri Alentejo osoittautui kommunistisen puolueen voimakkaimmaksi tukialueeksi. On kuitenkin huomattava, että varsinaista alueellista puolue toimintaa ei eteläisessä Portugalissa esiinny. Tässä suhteessa tilanne eroaa tilanteesta Espanjan Andalusiassa, jonka ongelmat muuten monessa suhteessa muistuttavat Portugalin Alentejon pulmakysymyksiä.

Voimakkaan keskitetysti hallitussa Ranskassa ovat eräät valtion reuna-alueet alkaneet viime aikoina yhä painokkaammin korostaa omia erityispiirteitään. Erityisesti on tämäntyyppistä toimintaa ollut havaittavissa — toisistaan varsin etäällä sijaitsevissa — Bretagnessa ja Korsikassa. Näiden kahden alueen separatistipiirit ovat tuoneet esille toisaalta alueidensa kansalliset ja kulttuuriset erityispiirteet ja toisaalta myös syrjäisestä sijainnista aiheutuvat taloudelliset ongelmat. Toiminnan painoa on epäilemättä ollut omiaan vähentämään se, että paikalliset eliitit ovat paljolti myös asettuneet vastustamaan alueellisia pyrkimyksiä.¹² Ranskan hallitus ei juuri olekaan kallistanut korvaansa esitetuille vaatimuksille. Penseää suhtautumista on osaltaan edesauttanut varmasti se, että ainakin Bretagnen separatistiset pyrkimykset ovat saaneet osin väkivaltaisen luonteen. Marxilaiseksi julistautunut pieni bretagnelainen ääriyhmä, FLB, on ajanut asiaansa avoimin terroriteoin.¹³

Korsikalainen FLNC muistuttaa suuresti mainittua bretagnelaista järjestöä, joskin sen suhde väkivalta toimiin on kuitenkin huomattavan varovainen. Toinen Korsikan tärkeimmistä separatistijärjestöistä, Korsikan kansan liitto (UPC) on sen sijaan täysin laillisen toiminnan linjoilla.¹⁴ Puoluejärjestäytymisistään huolimatta ei millään Ranskan separatisti- tai alueellisista puolueista ole ollut merkittävää vaalimenestystä.¹⁵

Suppeudestaan huolimatta antaa edellä oleva katsaus viiden länsi-eurooppalaisen maan regionalismiin vähimmäisvaatimukset täyttävän pohjan vertailvalle analyysille. Selkein havainto on tällöin, että regionalismin perusta on toisaalta joko oman kansallisen erityisluonteen tiedostamisessa ja sen korostamisessa tai toisaalta alueellisten taloudellisten ristiriitojen ja tasa-arvottomuuden tiedostamisessa. Puhtaat tyypit löytyvät kuitenkin vain taloudellisten regionalististen pyrkimysten yhteydessä. Italian Mezzogiornossa ja Portugalin Alentejossa ei kansallisia eroja tuoda esille. Englannin, Espanjan ja Ranskan tapauksissa taas on vaikea sanoa kummat tekijät enemmän edesauttavat regionalismia, taloudelliset vai kansalliset näkökohdat. Joka tapauksessa on mielenkiintoista havaita, että siellä missä kysymys vähemmistökansallisuuksien asemasta on regionalismissa mukana (Englanti, Espanja ja Ranska), siellä ovat kyseiset pyrkimykset synnyttäneet myös poliittisia alueellisia puolueita. Mikäli regionalismin perusta taas on pelkästään taloudellinen ja mahdollisesti myös sosiaalisen eriarvoisuuden tiedostamisessa (Italia, Portugali), ei järjestäytyntä puoluetoimintaa esiinny.

Edellä sanottu saattaisi antaa pohjaa myös typologian muodostamiselle, jolloin ristiintaulukoitavina muuttujina olisivat kansallinen ja taloudellinen regionalismi. Toisaalta jo havaintojoukon pienuus panee epäilemään sellaisen muodostamisen mielekkyyttä. Mikäli edelleen hyvän typologian tapaan pitäisimme muuttujamme kaksiluokkaisina, voisimme epäröimättä sijoittaa vain Italian ja Portugalin typologian ruutuun taloudelliset tekijät (+) — kansalliset tekijät (—). Muiden havaintojen kohdalla emme eri asioiden painottamisen kompleksisuuden vuoksi voisi hyvällä omallatunnolla näin menetellä. Kyseisestä menettelystä on siis luovuttava. Toisaalta tarkoituksena olikin ensisijaisesti

selittää käytettävissä olevan teoreettisen tietouden pohjalta länsi-eurooppalaisen regionalismin voimakasta äskettäistä esille tuloa. Tarkoituksenmukaisinta lieneekin aloittaa tämä työvaihe laajentamalla näkökulmaa koko kansainvälisen järjestelmän tasolle.

Moniarvoinen kansainvälinen järjestelmä

Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa katsotaan nykyisin varsin yleisesti, että historiallisen kehityksen myötä perusteiltaan erityyppiset kansainväliset järjestelmät seuraavat toinen toisiaan.¹⁶ Yhtä lailla on hyväksytty ajatus, että kansainvälinen järjestelmä vaikuttaa alajärjestelmiensä käyttäytymiseen — aina yksilötasolle asti.¹⁷ Voidaan puhua kansainvälisen järjestelmän tilan kontekstuaalivaikutuksesta alempiin toimijoihin nähden.

Toisen maailmansodan jälkeinen kansainvälinen järjestelmä oli tavallaan ensimmäinen globaalinen, koko maapallon kattava järjestelmä.¹⁸ Tämä tarkoittaa lähinnä sitä, että vasta tällöin koko maailman ihmiset antoivat samanlaisen käsitteisällön määrätyille perusmuuttujille. Kyseiselle järjestelmälle oli luonteenomaista se, että se kehittyi varsin pian sodan päättymisen jälkeen paljolti kaksinapaiseksi. Etenkin voimapolitiisella sektorilla maailma ryhmittyi laajalti kahden suurvallan, Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen, johtamien blokkien ympärille. Tietenkään ei missään vaiheessa voitu puhua täydellisestä bipolariteetista. Tätähän osoittaa jo sitoutumattomien maiden järjestäytyminen 1950-luvun loppupuolella.

Mikäli kuitenkin ajatellaan toisen maailmansodan jälkeisen kansainvälisen järjestelmän tilan synnyttämää kontekstuaalivaikutusta yksilötasolla, on varsin ilmeistä, että voidaan puhua tietynlaisesta mustavalkoisesta asenteellisesta viitekehuksesta. Joko - tai -vaihtoehdot olivat ensimmäisinä tarjolla, samoin samastuminen laajoihin kokonaisuuksiin. On selvää, että tämänkaltainen järjestelmän tila ei luonut suotuisia edellytyksiä regionalististen pyrkimysten synnylle. Tarkastelemamme alueelliset esimerkkitaipaukset Länsi-Euroopassa eivät kovin suurella määrällä olleetkaan esillä välittömästi toista maailmansotaa seuranneen kansainvälisen järjestelmän puitteissa.

Jo vuonna 1966 *Raymond Aron* puhuu uudesta kansainvälisen järjestelmän tilamuutoksesta.¹⁹ Muutos järjestelmän valtarakenteessa (Kiinan nousu kolmanneksi supervallaksi), blokkien sisäinen disintegroituminen ja maailmankuvan laajeneminen nk. kolmannen maailman kansainväliseen politiikkaan mukaantulon ansiosta ovat jo sinällään tekijöitä, jotka ovat edesauttaneet järjestelmän tilamuutosta pluralistiseen, moniarvoiseen suuntaan. Moniarvoinen kansainvälinen järjestelmä aikaansaa kontekstuaalivaikutuksellaan tietysti myös uudenlaisia asenteellisia lähtökohtia yksilötasolla. Erilaisuuden korostaminen tulee luontevaksi myös valtion sisällä, mikä osaltaan selittääkin regionalististen ilmiöiden nousua viime vuosien aikana. Moniarvoinen kansainväli-

nen järjestelmä luo epäilemättä suotuisat puitteet juuri vähemmistökansallisuuksien identiteetin korostamiselle. Toisaalta tällöin ei riitä pelkkä puhuminen kansainvälisestä järjestelmästä, vaan on kiinnitettävä huomiota myös muuttuneisiin arvoihin.

Uudet arvot

Viime aikoina on tullut lähes muotiasiaksi puhua muuttuneista asenteista ja arvostuksista. Termi »elämisen laatu» on hyvä esimerkki keskustelun mukanaan tuomasta uudesta käsitteistöstä. Toki tieteellinen tutkimuskin on alkanut kiinnittää huomiota kyseiseen ilmiöön. Eräänä ensimmäisistä *Ronald Inglehart* on analysoinut läntisten yhteiskuntien arvomuutoksia, niiden vaikutuksia ihmisten poliittiseen käyttäytymiseen ja viimekädessä myös harjoitettavaan politiikkaan. Kyseisiä arvomuutoksia hän on kutsunut hiljaiseksi valankumoukseksi.²⁰ Inglehart huomauttaa, että läntisten kansojen arvot ovat muuttuneet materiaalisen hyvinvoinnin ja fyysisen turvallisuuden ylikorostamisesta suurempaan elämisen laadun merkityksen korostamiseen. Ihmisten välittömät tarpeet ja myös uhat ovat tulleet tärkeämmiksi kuin vastaavat etäisiksi koetut. Tällaiset arvomuutokset aiheuttavat ajanmittaan muutoksia myös yhteiskunnan päämäärissä. Toisaalta Inglehart painottaa kuitenkin sitä, että tällaiset muutokset tapahtuvat aina hitaasti; kyse on asteittaisesta prosessista.²¹

Lähtökohdat arvomuutoksiin Inglehart osoittaa järjestelmän tasolta. Taloudellinen ja teknologinen kehitys, rauhan kausi, koulutustason kohoaminen ja tiedonvälityksen kehitys ovat asioita, jotka saavat aikaan muutoksia sekä yksilötason arvoissa että taidoissa. Seurauksena ovat jälleen järjestelmän tasolla vaikuttavat prosessit. Erään tällaisena seurauksena Inglehart mainitsee vähenevän kansallisten instituutioiden kannatuksen ja lisääntyvät lojaliteetit toisaalta ylikansalliselle tasolle ja toisaalta heimo (»tribal»)-tasolle.²² Viimeksi mainittu johtaakin suoraan regionalistisiin pyrkimyksiin, joiden esiintyminen on näin sidoksissa myös muuttuneisiin arvorakenteisiin. Varsinkin sellaisilla alueilla, joilla on jo vanhastaan tiedostetut erityispiirteensä, saattaa samastuminen kyseiseen alueeseen (tai vähemmistökansallisuuteen) olla näin jopa voimakkaampaa kuin valtiota kohtaan tunnettu lojaliteetti.

Esille otetut regionalismin nousun selittäjät, kansainvälisen järjestelmän muutos ja uudet arvot, selittävät luontevasti kansalliselle ja kulttuurilliselle perustalle rakentuvaa regionalismia. Vaikka mainitut seikat kytkeytyvät epäilemättä myös taloudellisen ja sosiaalisen tasa-arvottomuuden tiedostamisesta nousevaan regionalismiin, on kyseinen ongelma-alue kuitenkin edelleen vailla tärkeintä selittäjäänsä. Tällainen saattaisi olla ennen lähinnä vain kansainvälisellä tasolla havaitun metropoli-satelliitti -suhteen siirtyminen myös kansallisille tasoille.

Uudet taloudelliset satelliitit

Maailmantalouden metropoli-satelliitti -suhteista on ennen muuta puhunut *Andre Gunder Frank* Latinalaisen Amerikan taloudellis-yhteiskunnallisia ongelmia selvitellessään.²³ Marxilaiseen teoriaan nojautuen Frank tuo esille maailmantalouden metropolit, kehittyneet kapitalistiset maat, jotka alistavat alikehittyneet maat satelliiteikseen käyttäen viimeksi mainittujen taloudellisen ylijäämän oman kehityksensä hyväksi.²⁴ Globaalilla tasolla voidaan näin ollen puhua tietynlaisesta polarisoitumisesta. Satelliitit pysyvät alikehittyneinä, koska ne eivät saa käyttää omaa ylijäämäänsä ja koska metropolit aikaansaavat toiminnallaan saman polarisoitumisen satelliittien omassa taloudellisessa rakenteessa.²⁵ Metropoli-satelliitti -suhteet vallitsevat siis myös alikehittyneiden maiden sisällä.

Analyysissään Frank rajoittuu lähinnä sen seikan selvittämiseen, mitä seurauksia metropoli-satelliitti -suhteista on alikehittyneille maille. Samalla hän kuitenkin myöntää, että metropolin ja satelliitin ristiriita ulottuu syvälle ja on tunnusomaista kaikille kapitalistisen järjestelmän tasoille ja osille.²⁶ Frank huomauttaakin, että »tämä ristiriita sekä ylijäämän kerääminen ja käyttäminen ulottuvat ketjun tavoin koko kapitalistiseen maailmanjärjestelmään korkeimmasta yleismaailmallisesta metropolista jokaiseen kansallisen, alueellisen, paikallisen ja liikeyritystason keskukseen. Satelliitin talouden ulkoisista suhteista johtuu väistämättä, että osa taloudellisesta ylijäämästä menetetään metropolille».²⁷ Toisaalta Frank painottaa kuitenkin myös sitä, että maailmantalouden metropolien sisäiset satelliitit ovat tavallaan paremmassa asemassa kuin alikehittyneiden yhteiskuntien satelliitit. Samoin tietysti myös alikehittyneen maan metropolin kehitys kärsii väistämättä rajoituksista, häiriöistä tai alikehityksestä, joita ei tunneta kapitalistisessa maailmanmetropolissa. Syynä on se, että alikehittyneen maan metropoli on samalla itsekin satelliitti, kun taas maailmanmetropoli ei sitä ole.²⁸

Tarkastelemistamme alueista kuuluvat Skotlanti ja Wales, Mezzogiorno, Alentejo sekä Bretagne ja Korsika kaikki kiistatta luokkaan »taloudelliset satelliitit», vaikka ainakin vastaavasti Englantia, Italiaa ja Ranskaa voidaankin pitää maailmantalouden metropoleina. Portugali tätä nimeä ei taas ansainne kuin kenties vain puhtaasti muodolliselta kannalta. Espanjalaisista alueistamme Baskimaa ja Katalonia ovat itse metropoleja; Andalusia taas on ilman muuta taloudellinen satelliitti. Kysymys siitä, onko Espanja maailmantaloudessa satelliitti vai metropoli, on vaikea, mutta sen selvittäminen ei tämän analyysin piiriin kuuluukaan. Joka tapauksessa on tärkeätä huomata, että Espanjan sisäisten alueellisten metropolien, Baskimaan ja Katalonian kohdalla ovat omien kansallisten erityispiirteiden korostaminen erittäin keskeisiä kyseisten alueiden regionalistisissa pyrkimyksissä. Taloudellisessa suhteessa molemmat alueet ovat vaatineet (ja saaneet) lisää taloudellista päätösvaltaa keskushallitukselta, mutta varsinaisesta riistosta näiden alueiden edustajat tuskin voivat puhua.

Viimeaikaista Länsi-Euroopan taloudellista integroitumista tarkasteltaessa voidaan hyvinkin esittää epäily, jonka mukaan ko. prosessin seurauksena alueen taloudellisten metropolien merkitys (ja samalla hyvinvointi) on korostunut ja vastaavasti taloudellisten satelliittien asemassa olevat alueet ovat joutuneet entistäkin syrjäisempään asemaan. Mikäli jätämme tarkastelun ulkopuolelle erityistapauksiksi toteamamme Baskimaan ja Katalonian havaitsemme, että muut analyysimme alueet ovat — kuten jo aikaisemmin on tuotu esille — kukin asianomaisten valtioiden sisällä taloudellisen, elinkeino- ja sosiaalisen rakenteensa puolesta jälkeenjääneitä kokonaisuuksia. Esimerkiksi kehittyvän EEC:n piirissä on mainittu kasvava ristiriita tiedostettukin ja on ryhdytty toimenpiteisiin sen torjumiseksi. Toisaalta ainakin tähänastisten toimenpiteiden tehokkuuteen on syystä suhtauduttu epäilevästi.²⁹

Läntisen Euroopan talouskehityksen voidaan siis katsoa kasvattaneen entisestäänkin valtioiden sisäisten alueiden taloudellisia ristiriitoja ja samalla luoneen uusia satelliitteja. Frankin esittämästä käsityksestä huolimatta tulee esiin myös houkutus väittää, että maailmantalouden metropolien sisäisten satelliittien asema on entisestään ainakin huomattavasti lähentynyt kehitysmaiden satelliittien asemaa, joskaan mistään samankaltaisuudesta ei teoreettisella tasolla voida puhuakaan. Joka tapauksessa on syntynyt uusi ja vaikea taloudellinen ristiriitatilanne, jonka ratkaisuna ainakin Frank näkee vain taloudellisten järjestelmien muuttamisen.³⁰

Regionalismin tulevaisuus

Edellä suorittamamme teoreettinen tarkastelu selittää kenties suurelta osin regionalismin uutta nousua Länsi-Euroopassa. Tapahtunut talouskehitys, uusi kansainvälisen järjestelmän tila sekä muuttunut läntinen arvorakenne ovat luoneet perustan, jolta alueelliset ja separatistiset vaatimukset ovat kasvaneet luontevasti. Niin kauan kuin kyseiset olosuhteet pysyvät jotakuinkin muuttumattomina tulevat alueelliset vaatimukset ilmeisesti olemaan osa Länsi-Euroopan poliittista arkipäivää.

Samoin kuin eri alueelliset pyrkimykset eroavat monin tavoin toisistaan, samoin myös ovat kovin erilaisia ne saavutukset, joita eri maissa esitetyt alueelliset vaatimukset ovat saaneet aikaan. Menestyksellisintä lienee toiminta ollut Espanjan Baskimaassa ja Kataloniassa. Demokratisoitunut Espanja on antanut kyseisille alueille autonomian, joka merkitsee kenties jopa huippua alallaan. Onhan näillä alueilla uuden itsehallintolainsäädännön ja Espanjan uuden perustuslain mukaan omien viranomaisten ja järjestysvallan lisäksi jopa osittainen verotusoikeus.³¹ Vähäisimpiä lienevät toiminnan tulokset taas Ranskassa, jossa tapauksessa ei voida mainita oikeastaan mitään sellaista, jonka separatistiset pyrkimykset olisivat tuottaneet. Syynä asiointilaan on varmasti ainakin osaltaan se, että ylhäältä päin tuleva regionalismin vastustus lieneekin tiukinta juuri Ranskassa. Keskushallituksen viranomaisethan eivät olisi ha-

lukkaita minkäänlaisiin myönnytyksiin. Voimistuvat vaatimukset saattavat tässäkin tapauksessa ajan mittaan muuttaa tilannetta.

Regionalistiset puolueet säilyttänevät ainakin nykyiset asemansa siellä, missä alueelliset pyrkimykset pohjautuvat kansallisten vähemmistöjen olemassa oloon. Uusien puolueiden syntyminen alueille, joiden regionalismi perustuu alueelliseen ja sosiaaliseen tasa-arvottomuuteen ei näytä kovinkaan ilmeiseltä. Näillä alueilla saattaa sen sijaan lisääntyä tällä hetkellä muodikas suora kansalaistoiminta.

Eräs painava varaus regionalismin suotuisten tulevaisuudennäkymien kohdalla on tehtävä. Muuttuneeseen läntiseen arvorakenteeseen kuuluu myös kasvava byrokraatianvastaisuus. Sikäli kun regionalistisiin vaatimuksiin liittyy eritasoisten viranomaisten määrän kasvattaminen, on ilmeistä, että tällaisia alueellisia pyrkimyksiä tullaan myös vastustamaan laajalti. Hyvä osoitushan tästä on jo saatu Skotlannin ja Walesin kohdalla. Mainittujen alueiden asukkaat kieltäytyivät kansanäänestyksellä omista parlamenteista paljolti juuri byrokraatian kasvun pelossa.

LÄHDEVIITTEET JA HUOMAUTUKSET

¹ Gordon Smith, *Politics in Western Europe. A Comparative Analysis* (second edition), London 1976, s. 223.

² Ks. esim. Joseph LaPalombara, *Politics within Nations*, Englewood Cliffs N. J. 1974, s. 7.

³ Etenkin regionalismista puhuttaessa olisi toki johdonmukaisinta käyttää nimeä Iso-Britannia tai Yhdistynyt Kuningaskunta. Lähinnä arkikieleen vakiintuneen nimen »Englanti» luontevuuden vuoksi on mainittujen termien käytöstä kuitenkin luovuttu.

⁴ Ks. esim. R. M. Punnett, *British Government and Politics*, London 1974, s. 13.

⁵ Punnett, mt., s. 13.

⁶ Asiasta pidettiin mainituilla alueilla kansanäänestys 25. 10. 1979.

⁷ Ks. esim. Aurelio Guaita, »Las regiones en la constitucion española de 1978», *International Review of Administrative Sciences*, s. 147—155 ja Kari Sulevo, »Poliittinen muutos Espanjassa», *Politiikka* 3/1978, s. 186 ja 198.

⁸ Gisèle Podbielski, *Twentyfive Years of Special Action for the Development of Southern Italy*, Varese-Milano 1978, s. 12.

⁹ Podbielski, mt., s. 31.

¹⁰ Ks. esim. Giacomo Sani, »Mass Constraints on Political Realignments: Perceptions of Anti-system Parties in Italy», *British Journal of Political Science*, Vol. 6/1976, s. 25.

¹¹ Ks. esim. *The Guardian* 2. 10. 1979.

¹² Sidney Tarrow, »Local Constraints on Regional Reform. A Comparison of Italy and France», *Comparative Politics*, Vol. 7/1974, s. 34 ja 36.

¹³ Ks. Lauri Karén, »Bretagnen aktivistit tuomiolla», *Helsingin Sanomat* 18. 9. 1979.

¹⁴ Ks. Lauri Karén, »Korsikalaisten tunteet kuohuvat», *Helsingin Sanomat* 18. 10. 1979.

15 Frank L. Wilson, »The Revitalization of French Parties», *Comparative Political Studies*, Vol. 12/1979, s. 86.

16 Tästä ks. esim. Kari Sulevo, Kansainvälinen järjestelmä ja kansainvälisen politiikan tutkimus, *Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitoksen tutkimuksia*, Sarja B, n:o 7/1974.

17 Ks. esim. Harold D. Lasswell, »The Climate of International Action», teoksessa Herbert C. Kelman (ed.), *International Behavior. A Social-Psychological Analysis*, New York 1965, s. 341—342. Teorian empiirisestä testauksesta ks. esim. Kari Sulevo, *Suomen puolueet ja Pohjoismaiden yhteistyö*, Helsinki 1973.

18 Raymond Aron, *The Century of Total War*, New York 1954, s. 159.

19 Raymond Aron, *Peace and War. A Theory of International Relations*, New York 1966, s. xiv—xv.

20 Ronald Inglehart, *The Silent Revolution*, Princeton 1977.

21 Inglehart, mt., s. 3 ja 69.

22 Inglehart, mt., s. 5.

23 Andre Gunder Frank, *Kapitalismi ja alikehitys Latinalaisessa Amerikassa* (suom. Pertti Hynynen), Helsinki 1971.

24 Frank, mt., s. 30.

25 Frank, mt., s. 30.

26 Frank, mt., s. 31.

27 Frank, mt., s. 31.

28 Frank, mt., s. 32.

29 Ks. esim. Podbielski, mt., s. 205—206 ja 218.

30 Frank, mt., s. 32.

31 Ks. esim. Guaita, ma.